

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tupakkalakia. Esitys liittyy tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyyttä ja turvaominaisuuksia koskevaan järjestelmään, joka perustuu Euroopan unionin sääntelyyn.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla pantaisiin osaltaan täytäntöön tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten turvaominaisuuksia koskeva komission täytäntöönpanopäätös. Tupakkalaissa säädettäisiin turvaominaisuuden aitoustehtävän tarjoajan riippumattomuutta koskevasta vaatimuksesta. Jos Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolla olisi syytä uskoa turvaominaisuuden aitoustehtävän koskemattomuuden vaarantuneen, sillä olisi toimivalta vaatia, että turvaominaisuus korvataan tai sitä muutetaan.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin vaadittavan yksilöllisen tunnisteen, jonka avulla tuotteet voidaan jäljittää, olisi oltava Suomen nimeämän tahon antama.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 20 päivänä toukokuuta 2019.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA JA NYKYTILAN ARVIOINTI.....	3
2.1 Tupakkalaki.....	3
2.2 EU:n lainsäädäntö.....	4
2.3 Nykytilan arviointi.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	9
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	10
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	10
5 ASIAN VALMISTELU.....	10
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	12
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT.....	12
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	13
3 VOIMAANTULO.....	13
LAKIEHDOTUS.....	14
Laki tupakkalain muuttamisesta.....	14
LIITE.....	17
RINNAKKAISTEKSTI.....	17
Laki tupakkalain muuttamisesta.....	17

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Tupakkalaki (549/2016) tuli voimaan 15 päivänä elokuuta 2016. Tupakkalailla kumottiin aiemmin voimassa ollut tupakkalaki (693/1976) ja panttiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/40/EU tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevien jäsenvaltioiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten lähentämisestä sekä direktiivin 2001/37/EY kumoamisesta (jäljempänä *tupakkatuotedirektiivi*). Tupakkatuotedirektiivin tavoitteena on lähentää tupakkatuotteiden ja vastaavien tuotteiden valmistamista, esittämistä ja myyntiä koskevia jäsenvaltioiden lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä kansanterveyden suojelun korkea taso huomioiden.

Tupakkatuotedirektiivin yhtenä tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Tätä varten tupakkatuotedirektiivillä ja sen nojalla annetuilla säädöksillä on kehitetty Euroopan unionin (jäljempänä EU) tasolla yhteentoimiva paikannus- ja jäljitysjärjestelmä, jonka avulla voidaan paikantaa ja jäljittää tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaukset koko EU:ssa. Lisäksi tupakkatuotedirektiivissä säädetään turvaominaisuuksista, jotka auttavat tupakkatuotteiden aitouden varmistamisessa. Komissio on antanut tupakkatuotedirektiivin nojalla kaksi jäljitettävyyttä koskevaa säädöstä ja yhden turvaominaisuuksia koskevan säädöksen.

Jäljitettävyyttä ja turvaominaisuuksia koskevia tupakkalain säännöksiä sovelletaan savukkeisiin ja kääretupakkaan 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muihin tupakkatuotteisiin 20 päivästä toukokuuta 2024.

2 Nykytila ja nykytilan arviointi

2.1 Tupakkalaki

Tupakkalain 32 § koskee tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakollisia merkintöjä. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on oltava vähittäismyyntipakkauksen jäljittämistä varten tarkoitettu yksilöllinen tunniste sekä väärinkäytöltä suojaava turvaominaisuus, joka koostuu näkyvistä ja näkymättömistä tekijöistä.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä yksilöllisen tunnisteen sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteen avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä. Lisäksi pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta.

Tupakkalain 6 §:n 2 kohdan mukaan Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (jäljempänä *Valvira*) valvoo tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksia koskevien säännösten noudattamista. Tupakkalain 100 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaan Valvira voi kieltää tupakkatuotteen myymisen ja muun luovuttamisen, jos tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkaus on esimerkiksi 32 §:n tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen. Lisäksi Valvira voi 101 §:n mukaisesti velvoittaa valmistajaa tai maahantuojaa poistamaan tuotteen markkinoilta. Tu-

tupakkalain 105 §:n mukaan Valvira voi tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai teettämisuhalla.

Kunnalla on yleinen toimivalta valvoa tupakkalain noudattamista alueellaan. Jos kunta valvontatehtävässään havaitsee alueellaan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaista toimintaa, kunta voi tupakkalain 96 §:n mukaan kieltää tällaisen toiminnan. Lisäksi kunta voi 97 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla peruuttaa tupakkalain nojalla myönnetyn vähittäismyyntiluvan määrääjäksi, jos luvanhaltija kunnan tai muun valvontaviranomaisen kirjallisesta varoituksesta taikka rikosoikeudellisesta seuraamuksesta huolimatta myy tai muutoin luovuttaa tupakkatuotteita, joiden vähittäismyyntipakkaukset ovat 5 luvun säännösten vastaisia eli joista esimerkiksi puuttuu yksilöllinen tunniste tai turvaominaisuus.

Tupakkalain 86 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan Valviralla ja kunnalla on tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaa varten oikeus ottaa ja saada valmistajalta, maahantuojalta ja myyjältä tutkimuksia varten korvauksetta näytteitä tupakkalaissa tarkoitetuista tuotteista.

Tupakkalain 87 §:n 1 momentin mukaan Valviralla ja kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi. Jos 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ei anneta määrääjässä, Valvira tai kunta voi pykälän 2 momentin mukaan asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon.

Tupakkalain 89 §:n mukaan Valviralla ja kunnalla on oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua tupakkalain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi ja päätösten täytäntöön panemiseksi.

Tupakkalain 120 §:n 6 momentin mukaan 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa sekä 6 lukua sovelletaan savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2024. Ennen näitä ajankohtia vähittäismyyntipakkausten tunnistettavuuteen ja jäljitettävyyteen sovelletaan tupakkalain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Tupakkalain 119 §:n mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, koska on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

2.2 EU:n lainsäädäntö

Yksilöllistä tunnistetta koskeva tupakkalain 32 §:n sääntely perustuu tupakkatuotedirektiivin 15 artiklaan, joka koskee vähittäismyyntipakkausten jäljitettävyyttä. Tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 11 kohdan mukaan komissio vahvistaa täytäntöönpanosäädöksillä tekniset standardit kyseisessä artiklassa säädettyjen paikannus- ja jäljitelyjärjestelmien perustamista ja toimintaa varten ja sen varmistamiseksi, että yksilöllisessä tunnisteessa ja siihen liittyvissä toiminnossa käytetyt järjestelmät ovat toistensa kanssa täysin yhteensopivia koko EU:ssa. Näitä asioita koskee teknisistä standardeista tupakkatuotteiden jäljitettävyyttä varten perustamista ja toimintaa varten annettu komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2018/574 (jäljempänä *jäljitettävyysoasetus*), joka tuli voimaan 6 päivänä toukokuuta 2018.

Jäljitettävyysetsäuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan yksilöllisellä tunnisteella tarkoitetaan aakosnumeerista koodia, jonka avulla tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkaus tai tukkupakkaus voidaan tunnistaa. Jäljitettävyysetsäuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on viimeistään yhden vuoden kuluessa täytäntöönpanoasetuksen voimaantulosta nimettävä tunnisteiden antaja eli taho, joka vastaa yksilöllisten tunnisteiden tuottamisesta ja antamisesta. Jäljitettävyysetsäuksen 4 artikla koskee toimivaltaisia tunnisteidenantajia, jotka saavat tuottaa ja antaa yksilöllisiä tunnisteita. Artiklan 1 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan EU:ssa valmistettujen tupakkatuotteiden osalta toimivaltainen tunnisteiden antaja on sen jäsenvaltion nimeämä taho, jossa kyseiset tuotteet on valmistettu. Saman kohdan toisen alakohdan mukaan poiketen siitä, mitä ensimmäisessä alakohdassa säädetään, toimivaltainen tunnisteiden antaja on sen jäsenvaltion nimeämä taho, jonka markkinoille tuotteet saatetaan, jos asianomainen jäsenvaltio tätä vaatii.

Jäljitettävyysetsäuksen 6 artiklan mukaan valmistajien ja maahantuojien on merkittävä jokainen EU:ssa valmistettu tai EU:hun tuotu vähittäismyyntipakkaus 8 artiklan mukaisella yksilöllisellä tunnisteella. EU:n ulkopuolella valmistettujen tupakkatuotteiden osalta vähittäismyyntipakkaustason yksilöllinen tunniste on lisättävä vähittäismyyntipakkauksen päälle ennen kyseisen tupakkatuotteen tuontia EU:hun.

Jäljitettävyysetsäuksen 37 artiklan 1 kohdan mukaan savukkeet ja kääretupakka, jotka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:hun ennen 20 päivää toukokuuta 2019 ja joita ei ole merkitty 6 artiklan mukaisesti vähittäismyyntipakkaustason yksilöllisillä tunnisteilla, saavat olla edelleen vapaassa liikkeessä 20 päivään toukokuuta 2020. Kyseisiin tupakkatuotteisiin, jotka saavat olla edelleen vapaassa liikkeessä mutta joita ei ole merkitty vähittäismyyntipakkaustason yksilöllisillä tunnisteilla, ei sovelleta VI luvussa tarkoitettuja velvollisuuksia. Artiklan 2 kohdan mukaan muut tupakkatuotteet kuin savukkeet ja kääretupakka, jotka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:hun ennen 20 päivää toukokuuta 2024 ja joita ei ole merkitty 6 artiklan mukaisesti vähittäismyyntipakkaustason yksilöllisillä tunnisteilla, saavat olla edelleen vapaassa liikkeessä 20 päivään toukokuuta 2026. Kyseisiin tupakkatuotteisiin, jotka saavat olla edelleen vapaassa liikkeessä mutta joita ei ole merkitty vähittäismyyntipakkaustason yksilöllisillä tunnisteilla, ei sovelleta VI luvussa tarkoitettuja velvollisuuksia.

Se, mitä tupakkalain 32 §:ssä säädetään turvaominaisuuksista, perustuu puolestaan tupakkatuotedirektiivin 16 artiklaan. Artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan komissio määrittelee täytäntöönpanosäädöksillä turvaominaisuuksia koskevat tekniset standardit ja niiden mahdollisen vuorottelun sekä mukauttaa ne tieteen, markkinoiden ja tekniikan kehitykseen. Komissio on antanut turvaominaisuuksia koskien joulukuussa 2017 komission täytäntöönpanopäätöksen (EU) 2018/576 tupakkatuotteisiin lisättävien turvaominaisuuksien teknisistä standardeista (jäljempänä *turvaominaisuus päätös*).

Turvaominaisuus päätöksen 3 artiklassa säädetään turvaominaisuuksien aitoustehtijöistä. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava, että turvaominaisuudet koostuvat vähintään viidestä aitoustehtijästä, joista vähintään yksi on näkyvä, vähintään yksi osittain piilotettu ja vähintään yksi piilotettu. Käsitteet määritellään turvaominaisuus päätöksen 2 artiklassa, ja turvaominaisuus päätöksen liitteenä on vahvistettu erilaisia aitoustehtijöiden tyyppejä. Turvaominaisuus päätöksen 3 artiklan 3 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava tupakkatuotteiden valmistajille ja maahantuojille vaadittavat aitoustehtijät, ja saman artiklan 4 kohdan mukaan ilmoitus on annettava viimeistään 20 päivänä syyskuuta 2018.

Turvaominaisuus päätöksen 3 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on vaadittava, että vähintään yhden aitoustehtijöistä on toimittanut sellainen kolmantena osapuolena oleva riippumaton tarjoaja, joka täyttää turvaominaisuus päätöksen 8 artiklassa säädetty edellytykset. Turva-

ominaisuuspäätöksen 8 artiklan 1 kohdassa säädetään edellytyksistä, joiden täytyessä aitoustekijöiden tarjoajan ja sen mahdollisten alihankkijoiden katsotaan olevan riippumattomia. Lisäksi 8 artiklan 2 kohdassa säädetään aitoustekijän tarjoajan velvollisuudesta huolehtia, että sen mahdolliset alihankkijat noudattavat 1 kohdassa vahvistettuja riippumattomuuden edellytyksiä, 3 kohdassa jäsenvaltioiden ja komission oikeudesta edellyttää aitoustekijän tarjoajan ja sen mahdollisten alihankkijoiden toimittavan niille riippumattomuutta koskevia asiakirjoja, 4 kohdassa aitoustekijän tarjoajan ja sen mahdollisten alihankkijoiden velvollisuudesta ilmoittaa jäsenvaltioille ja komissiolle riippumattomuuteen mahdollisesti vaikuttavista olosuhteiden muutoksista, 5 kohdassa jäsenvaltioiden velvollisuudesta ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin riippumattomuutta koskevien edellytysten noudattamisen varmistamiseksi ja 6 kohdassa aitoustekijän tarjoajan velvollisuudesta ilmoittaa viipymättä jäsenvaltioille ja komissiolle epäasianmukaisista vaikuttamisyrittämisistä, jotka voivat heikentää tarjoajan riippumattomuutta. Lisäksi artiklan 7 kohdan mukaan viranomaisten tai julkisoikeudellisten yritysten sekä näiden alihankkijoiden oletetaan olevan riippumattomia tupakkateollisuudesta.

Turvaominaisuuspäätöksen 5 artiklassa säädetään turvaominaisuuksien lisäämisestä vähittäismyyntipakkauksiin. Artiklan 1 kohta koskee menetelmiä, joilla turvaominaisuus saadaan lisätä vähittäismyyntipakkaukseen. Artiklan 2 kohdan mukaan turvaominaisuudet on lisättävä tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin siten, että niiden avulla on mahdollista tunnistaa ja tarkistaa tupakkatuotteen vähittäismyyntipakkauksen aitous koko sinä aikana, jonka kyseinen tupakkatuote on saatettuna markkinoille ja että niitä ei ole mahdollista korvata, käyttää uudelleen tai muuttaa millään tavalla.

Turvaominaisuuspäätöksen 6 artiklassa säädetään turvaominaisuuksien koskemattomuudesta. Jäsenvaltiot voivat artiklan 1 kohdan mukaan milloin tahansa päättää ottaa käyttöön tai poistaa käytöstä turvaominaisuuksien vuorottelujärjestelmiä. Jos jäsenvaltiolla on syytä uskoa jonkin markkinoilla sillä hetkellä käytössä olevan turvaominaisuuden aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen, niiden on artiklan 2 kohdan mukaan vaadittava, että kyseinen turvaominaisuus korvataan tai sitä muutetaan. Jos jäsenvaltio havaitsee vaarantuneen turvaominaisuuden, sen on ilmoitettava asiasta valmistajille, maahantuojille ja kyseisten turvaominaisuuksien tarjoajille viiden työpäivän kuluessa. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat vahvistaa virallisia ohjeita tai vaatimuksia, jotka koskevat tuotanto- ja jakelumenettelyjen turvallisuutta, kuten turvallisten laitteiden ja muiden komponenttien käyttöä, tarkastuksia, tuotantomäärien seurantavälineitä ja turvallista kuljetusta, jotta aitoustekijöiden ja niistä koostuvien turvaominaisuuksien laitonta tuotantoa ja jakelua ja varkauksia voitaisiin torjua, ehkäistä ennalta, havaita ja vähentää.

Turvaominaisuuspäätöksen 7 artikla koskee tupakkatuotteiden aitouden tarkistamista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että niillä on käytettävissään tarvittavat keinot analysoida kaikki aitoustekijöiden yhdistelmät, joita ne sallivat käytettävän turvaominaisuuksien kehittämisessä. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kirjallisella pyynnöllä vaadittava alueellaan toimivia tupakkatuotteiden valmistajia ja maahantuojia toimittamaan näytteitä markkinoille saatetuista tupakkatuotteista. Näytteet on toimitettava vähittäismyyntipakkauksina, joissa on mukana niihin lisätty turvaominaisuus. Jäsenvaltioiden on pyynnöstä toimitettava komissiolle saamansa tupakkatuotenäytteet. Artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on pyynnöstä avustettava toisiaan toisen jäsenvaltion kansallisille markkinoille tarkoitetun tupakkatuotteen aitouden tarkistamisessa, myös jakamalla 2 kohdan nojalla mahdollisesti saatuja näytteitä.

Turvaominaisuuspäätöksen 9 artiklassa on siirtymäsäännös, jonka mukaan savukkeet ja kääretupakka, jotka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:hun ennen 20 päivää toukokuuta 2019 ja joissa ei ole turvaominaisuuspäätöksen mukaista turvaominaisuutta, saavat olla edelleen va-

paassa liikkeessä 20 päivään toukokuuta 2020. Muiden tupakkatuotteiden osalta siirtymäaika kestää 20 päivään toukokuuta 2026.

Turvaominaisuuspäätöksen 9 artiklan 1 kohdan mukaan savukkeet ja kääretupakka, jotka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:hun ennen 20 päivää toukokuuta 2019 ja joissa ei ole turvaominaisuuspäätöksen mukaista turvaominaisuutta, saavat olla edelleen vapaassa liikkeessä 20 päivään toukokuuta 2020. Artiklan 2 kohdan mukaan muut tupakkatuotteet kuin savukkeet ja kääretupakka, jotka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:hun ennen 20 päivää toukokuuta 2024 ja joissa ei ole turvaominaisuuspäätöksen mukaista turvaominaisuutta, saavat olla edelleen vapaassa liikkeessä 20 päivään toukokuuta 2026.

Turvaominaisuuspäätöksen 10 artiklan mukaan turvaominaisuuspäätös on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

2.3 Nykytilan arviointi

Kuten edellä on tuotu esiin, uuden tupakkalain mukaista tupakkatuotteiden jäljitettävyyss- ja turvaominaisuusjärjestelmää aletaan soveltaa savukkeisiin ja kääretupakkaan 20 päivänä toukokuuta 2019. Käytännön kokemuksia järjestelmän ja sitä koskevan sääntelyn toimivuudesta ei siis ole vielä olemassa.

Lisäksi sääntely perustuu kokonaan EU:n lainsäädäntöön, ja edellä mainittua jäljitettävyyssasetusta sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Jäljitettävyyssasetuksen 4 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan nojalla jäsenvaltio voi kuitenkin vaatia, että sen markkinoille saatettujen tupakkatuotteiden osalta toimivaltainen tunnisteiden antaja on kyseisen jäsenvaltion nimeämä taho eikä sen jäsenvaltion nimeämä taho, jossa tuotteet on valmistettu. Voidaan arvioida, että ilman tällaisen poikkeuksen käyttöönottoa yhteydenpito yksilöllisten tunnisteiden antajaan ja mahdollisten ongelmien selvittely tämän kanssa muodostuisi hankalaksi. Lisäksi useat muut jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet jäljitettävyyttä koskevassa komission alatyöryhmässä, että ne aikovat ottaa käyttöön mainitun poikkeuksen.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 288 artiklan 4 kohdan mukaan päätös on kaikilta osiltaan velvoittava. Jos siinä nimetään ne, joille se on osoitettu, se velvoittaa ainoastaan niitä. Päätöksen oikeusvaikutukset ja tarve päätöksen erilliseen täytäntöönpanoon riippuvat sen tavoitteesta ja sisällöstä. Päätösten osalta tulee tapauskohtaisesti tutkia, millaisia säännöksiä päätös sisältää ja millaisia oikeusvaikutuksia sillä on tarkoitettu saada aikaan.

Turvaominaisuuspäätös on osoitettu jäsenvaltioille, ja se velvoittaa siis ainoastaan jäsenvaltioita. Turvaominaisuuspäätöksen 3 artiklan 3 kohdan mukainen velvoite turvaominaisuuksien aitoustekijöiden ilmoittamisesta on täytetty siten, että sosiaali- ja terveysministeriö on 20 päivänä syyskuuta 2018 ilmoittanut internetsivuillaan julkaistulla tiedotteella sekä tupakkatuotteiden valmistajille ja maahantuojille toimitetulle kirjeellä, mitä aitoustekijöitä on käytettävissä turvaominaisuuksissa, jotka lisätään Suomen markkinoille saatettavien tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin. Vaadittavista turvaominaisuuksien aitoustekijöistä olisi silti perusteltua säätää myöhemmin annettavalla sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Osaa turvaominaisuuspäätöksessä jäsenvaltioille osoitetuista velvoitteista ei kuitenkaan voida toteuttaa muutoin kuin säätämällä niistä kansallisessa lainsäädännössä. Tämä koskee esimerkiksi jäsenvaltion velvollisuutta vaatia, että turvaominaisuudet lisätään vähittäismyyntipakkauksiin tietyllä tavalla (5 artikla) tai että vähintään yhden aitoustekijöistä on toimittanut riippumaton kolmas osapuoli (3 artiklan 2 kohta ja siinä viitattu 8 artikla).

Tupakkalain 32 §:n 2 momentin 3 kohdassa oleva asetuksenantovaltuus on kirjoitettu tupakkalain kokonaisuudistuksen yhteydessä tupakkatuotedirektiivin 16 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan pohjalta. Sen mukaan komissio määrittelee täytäntöönpanosäädöksillä turvaominaisuuksia koskevat tekniset standardit ja niiden mahdollisen vuorottelun sekä mukauttaa ne tieteen, markkinoiden ja tekniikan kehitykseen. Tuolloin turvaominaisuuspäätöksen valmistelu komissiossa ei ollut vielä alkanut eikä näin ollen tiedossa ollut tarkemmin, minkä sisällöistä sääntelyä komissio tulisi asiasta antamaan.

Voimassa olevan tupakkalain 32 §:n 2 momentin 3 kohdan nojalla sosiaali- ja terveystieteiden asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä turvaominaisuuspäätöksen 3 artiklan 1 kohdan mukaisista aitoustekijöistä, joita on pidettävä teknisinä standardeina, ja 5 artiklan mukaisesta turvaominaisuuksien lisäämisestä vähittäismyyntipakkaukseen. Sen sijaan 3 artiklan 1 kohdassa edellytettyä vaatimusta aitoustekijän tarjoajan riippumattomuudesta ja riippumattomuuteen liittyviä vaatimuksia, joista säädetään 8 artiklassa, ei voida pitää pelkinä teknisinä standardeina, josta voimassa olevan tupakkalain 32 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan voitaisiin säätää asetuksella. Näin on huolimatta siitä, että turvaominaisuuspäätöksen 1 artiklan mukaan päätöksessä säädetään turvaominaisuuksien teknisistä standardeista. Näin ollen voimassa oleva tupakkalaki ei mahdollista aitoustekijän tarjoajan riippumattomuudesta säätämistä sosiaali- ja terveystieteiden asetuksella.

Voimassa olevan tupakkalain nojalla kunnalla ja Valviralla on mahdollisuudet puuttua tupakkalain vastaisiin vähittäismyyntipakkauksiin kieltämällä tuotteiden myynti. Lisäksi kunta voi tarvittaessa peruuttaa vähittäismyyntipakkauksen, jos tämä myy tuotteita, joiden vähittäismyyntipakkaukset ovat tupakkalain vastaisia. Voimassa olevassa tupakkalaissa ei kuitenkaan ole sellaista säännöstä, jonka nojalla Valvira tai kunta voisi vaatia turvaominaisuuden korvaamista tai muuttamista turvaominaisuuspäätöksen 6 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua tilanteesta taikka edellyttää aitoustekijän tarjoajaa noudattamaan riippumattomuutta koskevia vaatimuksia turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 5 kohdassa tarkoitettulla tavalla.

Valviralla ja kunnalla on oikeus saada muilta viranomaisilta virka-apua. Niillä on siis oikeus pyytää virka-apua esimerkiksi Tullilaboratoriolta turvaominaisuuspäätöksen 7 artiklan 1 kohdan mukaisesti aitoustekijöiden analysoimiseksi.

Voimassa olevan tupakkalain mukaan Valviralla ja kunnalla on oikeus ottaa ja saada tupakkatuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä näytteitä tuotteista. Siten turvaominaisuuspäätöksen 7 artiklan 2 kohdan mukaisesta näytteenottovelvoitteesta ei ole tarpeen säätää erikseen.

Voimassa olevan tupakkalain 120 §:n 6 momentti, jonka mukaan savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksiin sovelletaan yksilöllistä tunnistetta ja turvaominaisuutta koskevia vaatimuksia 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2024, perustuu tupakkatuotedirektiiviin. Jäljitettävyysohjeissa ja turvaominaisuuspäätöksessä kuitenkin säädetään siirtymäajoista, joiden mukaan ennen kyseisiä päivämääriä EU:ssa valmistetut tai EU:hun tuodut tuotteet, joissa ei ole yksilöllistä tunnistetta tai turvaominaisuutta, saavat olla vapaassa liikkeessä 20 päivään toukokuuta 2020 (savukkeet ja kääretupakka) tai 20 päivään toukokuuta 2026 (muut tupakkatuotteet). Jäljitettävyysohje on suoraan soveltuvaa oikeutta, mutta voimassa olevan tupakkalain 120 §:n 6 momentti on omiaan luomaan sellaisen käsityksen, että 20 päivästä toukokuuta 2019 alkaen vähittäismyyntipakkauksissa ei saisi olla savukkeita tai kääretupakkaa, joiden vähittäismyyntipakkauksessa ei ole yksilöllistä tunnistetta ja turvaominaisuutta.

Tupakkalain 119 § koskee pidättämiseen oikeutetun virkamiehen oikeutta hävittää tuote, joka voidaan takavarikoida, ”— — *koska* on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa” (kursivointi tässä). Vastaavanlaista säännöstä ehdotettiin alkoholilain (1102/2017) kokonaisuudistuksen yhteydessä alkoholilain 86 §:n 5 momenttiin, mutta eri eduskunnan eri valiokunnat katsoivat (ks. HaVL 33/2017 vp, LaVL 17/2017 vp ja StVM 24/2017 vp), että sanamuoto ”— — *jos* on syytä olettaa — —” huomioisi paremmin syyttömyysolettaman.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tavoitteena on turvaominaisuuspäätöksen täytäntöönpano siltä osin kuin täytäntöönpano edellyttää lakimuutoksia. Tavoitteena on myös mahdollistaa sellaisen asetuksentasoisen sääntelyn antaminen, jota turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 2, 4 ja 6 kohdan täytäntöönpano edellyttää, sekä antaa Valviralle toimivalta puuttua tilanteisiin, joissa turvaominaisuuden aitoustekijän koskemattomuuden epäillään vaarantuneen tai joissa aitoustekijän tarjoaja ei enää täytä riippumattomuutta koskevia vaatimuksia. Lisäksi tavoitteena on mahdollistaa säättäminen siitä, että Suomen markkinoille saatettavien tuotteiden osalta toimivaltainen tunnisteen antaja on Suomen nimeämä taho.

Tupakkalain 32 §:ään lisättäisiin vaatimus turvaominaisuuden aitoustekijän tarjoajan riippumattomuudesta, minkä lisäksi esityksessä ehdotetaan, että riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella.

Tupakkalain 87 §:n 1 momenttiin lisättäisiin Valviralle oikeus saada aitoustekijän tarjoajalta ja sen mahdollisilta alihankkijoilta tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida näiden riippumattomuutta. Lakiin lisättäisiin uusi 100 b §, jonka mukaan Valviran olisi saamiensa tietojen pohjalta tarvittaessa toteutettava toimenpiteitä riippumattomuutta koskevien edellytysten noudattamiseksi.

Lisäksi lakiin lisättäisiin uusi 100 a §, jossa säädettäisiin kunnan velvollisuudeksi ilmoittaa heti Valviralle, jos se epäilee turvaominaisuuden aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen. Voidaan olettaa, että aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuminen ei yleensä tule rajoittumaan vain yhden kunnan alueelle, minkä vuoksi on perusteltua, että valtakunnallinen keskusviranomaisen saa epäilystä tiedon ja voi ryhtyä toimiin asian selvittämiseksi. Valvira vastaisi turvaominaisuuspäätöksen mukaisista viranomaisvelvoitteista, esimerkiksi 6 artiklan 2 kohdan mukaisesta velvollisuudesta vaatia, että vaarantunut turvaominaisuus korvataan tai sitä muutetaan, ja tähän liittyvästä ilmoitusvelvollisuudesta.

Lain 120 §:n 6 momenttia selkiytettäisiin niin, että siinä viitattaisiin jäljitettävyyasetuksessa ja turvaominaisuuspäätöksessä oleviin siirtymäsäännöksiin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä vaikutuksia julkistalouteen. Esityksessä ehdotetaan lähinnä teknisluonteisia muutoksia voimassa olevaan jäljitettävyyttä ja turvaominaisuuksia koskevaan sääntelyyn, josta säädettiin jo tupakkalain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Yleisellä tasolla voidaan kuitenkin todeta, että mainitulla sääntelyllä on positiivisia vaikutuksia julkistalouden kannalta sikäli kuin sen avulla voidaan torjua tupakkatuotteiden laitonta kauppaa.

Esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei olisi juurikaan vaikutusta myöskään yritysten kannalta. Vaatimus siitä, että Suomen markkinoille saatettavien tuotteiden osalta toimivaltainen tunnisteiden antaja on Suomen nimeämä taho, voi jossain määrin lisätä kansainvälisille tupakkayhtiöille aiheutuvia kustannuksia verrattuna siihen, että toimivaltainen tunnisteiden antaja olisi tuotteiden valmistusmaan nimeämä taho. Toisaalta vaatimus Suomen nimeämästä tahosta tunnisteiden antajana olisi omiaan helpottamaan esimerkiksi tukku- ja vähittäismyyjien sekä viranomaisten yhteydenpitoa tunnisteiden antajaan ja vähentäisi näille tahoille aiheutuvia kustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksen mukaan kunnan olisi ilmoitettava Valviralle, jos sillä olisi epäily turvaominaisuuden aitoustehtäjän vaarantumisesta. Kunnalla on jo nyt yleinen toimivalta valvoa tupakkalain noudattamista alueellaan, eikä esityksessä ehdotettu ilmoitusvelvollisuus ei olisi merkittävä uusi tehtävä kunnalle. On oletettavaa, että epäilyjä aitoustehtäjän koskemattomuuden vaarantumisesta ei syntyisi kovin usein, ja lisäksi kunta voisi ilmoittaa asiasta Valviralle esimerkiksi sähköpostitse tai muulla parhaaksi katsomallaan tavalla. Kunnan ei myöskään tarvitsisi tehdä päätöstä asiasta vaan ainoastaan ilmoittaa epäilystään Valviralle. Esityksessä ehdotetulla muutoksella ei siten olisi juurikaan toiminnallisia, taloudellisia tai muita vaikutuksia kuntien kannalta.

Valviran olisi selvitettävä turvaominaisuuden aitoustehtäjän mahdollista vaarantumista ja tarvittaessa annettava määräys turvaominaisuuden korvaamiseksi tai muuttamiseksi. Esityksessä ehdotettua velvoitetta ei voida pitää merkittävänä, koska Valvira jo voimassa olevan tupakkalain nojalla valvoo tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksia koskevien säännösten noudattamista. Lisäksi Valviralla olisi oikeus saada esimerkiksi Tullilta ja Tullilaboratoriolta virka-apua aitoustehtäjän mahdollisen vaarantumisen selvittämisessä.

Käytännössä Valviralla ei kuitenkaan olisi mahdollisuuksia selvittää, liittyykö esimerkiksi turvaominaisuuden aitoustehtäjän vaarantuminen esimerkiksi tupakkatuotteiden laittomaan kauppaan. Siksi viraston olisi perusteltua ilmoittaa aina poliisille tai Tullille, jos turvaominaisuuden aitoustehtäjä vaikuttaisi vaarantuneen eikä vaarantuminen selvästi johdu esimerkiksi teknisestä virheestä tuotantolinjalla.

5 Asian valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä syksyn 2018 aikana. Esitysluonnoksesta pyydettiin lausuntoa 3 päivänä lokakuuta 2018 lähetetyllä lausuntopyynnöllä, minkä lisäksi luonnos oli lausunnon antamista varten nähtävillä Hankeikkuna.fi-palvelussa.

Lausunnot saatiin sisäministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, Poliisihallitukselta, Valviralta, Suomen Kuntaliitto ry:ltä sekä Philip Morris Finland Oy:ltä. Valtiovarainministeriön lausun-

non perusteella esityksessä on kuvattu tarkemmin, millaisia vaikutuksia ehdotetulla 100 a §:llä olisi kuntien kunnalta. Poliisihallitus esitti lausunnossaan, että hävittämistä koskevaa tupakkalain 119 §:ää muutettaisiin sanamuodoltaan vastaamaan alkoholilain 86 §:n 5 momenttia. Esitystä on muokattu tämän mukaisesti.

Valvira toi lausunnossaan esiin, että käytännössä sen voi olla vaikeaa ilmoittaa turvaominaisuuden vaarantumisesta valmistajille, maahantuojille ja turvaominaisuuksien tarjoajille viiden työpäivän kuluessa asian havaitsemisesta, koska tuotteen valmistaja tai maahantuoja taikka turvaominaisuuden tarjoaja yhteystietoineen ei välttämättä ole etukäteen Valviran tiedossa. Lisäksi Valvira kannatti lausunnossaan sitä, että yksilöllisen tunnisteiden olisi oltava Suomen nimeämä tahon antama. Philip Morris Finland Oy puolestaan vastusti tätä ja katsoi, että olisi käytännöllisempää sallia valmistusmaiden yksilöllisten tunnisteiden antajien myöntämät tunnisteet Suomen markkinoilla.

Yksilöllisten tunnisteiden sijoitteluun liittyen valtiovarainministeriö totesi lausunnossaan, että jos asiasta annetaan tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella, on huolehdittava, että vähittäismyyntipakkaukseen jää riittävästi tilaa hintalipukkeille. Philip Morris Finland Oy toi esiin, että yksilöllisten tunnisteiden sijoittelu pakkaukseen tulisi jättää valmistajien omaan harkintaan edellyttäen, että ne noudattavat asiaa koskevaa EU:n sääntelyä. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että yksilöllisten tunnisteiden sijoittelusta voitaisiin jatkossakin antaa tarkempia säännöksiä sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Tällöin asetuksella voidaan säätää tupakkatuotedirektiivin 15 artiklan 1 kohdan mukaisesta vaatimuksesta, jonka mukaan esimerkiksi veromerkit tai hintalaput tai vähittäismyyntipakkauksen avaaminen eivät saa peittää yksilöllisiä tunnisteita tai häiritä niiden lukemista.

Sisäministeriöllä ei ollut lausuttavaa esitysluonnoksesta, eikä Kuntaliitolla ollut huomautettavaa siihen.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Samanaikaisesti tämän hallituksen esityksen kanssa eduskunnan käsiteltävänä on hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018 vp). Siinä ehdotetaan, että tupakkalain mukaiset kuntien tehtävät siirrettäisiin maakunnille Valviran tehtävät Valtion lupa- ja valvontavirastolle.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutosta tupakkalain 87 §:ään, johon ehdotetaan muutosta myös hallituksen esityksessä HE 14/2018 vp. Lisäksi tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan tupakkalakiin lisättäväksi uusi 100 a §, jossa säädettäisiin kunnan ja Valviran tehtävistä silloin, jos turvaominaisuuden aitoustehtävien epäillään vaarantuneen, sekä uusi 100 b §, joka koskisi Valviran velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin aitoustehtävien tarjoajan riippumattomuutta koskevien edellytysten noudattamiseksi.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetut tupakkalain muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 20 päivänä toukokuuta 2019, kun taas hallituksen esitykseen HE 14/2018 vp sisältyvät lait on ehdotettu tulemaan voimaan pääosin vuoden 2021 alusta. Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotettuja pykäläitä, joissa säädettäisiin kunnan ja Valviran tehtävistä, olisi siis tarvittaessa muutettava viimeistään vuoden 2020 aikana niin, että kyseisissä pykälissä kunnalle ja Valviralle säädetyt tehtävät siirrettäisiin maakunnalle ja Valtion lupa- ja valvontavirastolle.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

2 §. Määritelmät. Pykälään lisättäisiin uusi 43 kohta, jossa määriteltäisiin aitoustekijä. Määritelmässä käytettäisiin viittausta turvaominaisuuspäätökseen. Lisäksi pykälän 42 kohtaan tehtäisiin 43 kohdan lisäämisestä johtuva tekninen muutos.

32 §. Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakolliset merkinnät. Pykälän 1 momentin 2 kohtaan lisättäisiin ensinnäkin informatiivinen viittaus jäljitettävyyasetukseen. Lisäksi säädettäisiin jäljitettävyyasetuksen 4 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesta poikkeuksesta eli siitä, että yksilöllisen tunnisteiden olisi oltava Suomen nimeämän tahon antama. Samassa kohdassa muutettaisiin selvyuden vuoksi turvaominaisuuksien aitoustekijöihin viittavat käsitteet vastaamaan turvaominaisuuspäätöksessä käytettäviä käsitteitä, jotka ovat näkyvä, osittain piilotettu ja piilotettu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin turvaominaisuuspäätöksen 3 artiklan 2 kohdan täytäntöönpanemiseksi siitä, että vähintään yhden turvaominaisuuden näkyvistä ja näkymättömistä tekijöistä on oltava tupakkateollisuudesta riippumattoman kolmannen osapuolen tarjoama. Riippumattomuuden edellytysten osalta säännöksessä viitattaisiin turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 1 kohtaan, koska turvaominaisuuspäätöksen varsin yksityiskohtaista ja teknisluonteista sääntelyä ei ole tarkoituksenmukaista toistaa tupakkalaissa. Turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 7 kohdan mukaan viranomaisten tai julkisoikeudellisten yritysten sekä näiden ali-hankkijoiden katsotaan lähtökohtaisesti olevan tupakkateollisuudesta riippumattomia.

Voimassa olevan 32 §:n 2 momentti siirtyisi pykälän 3 momentiksi, ja ehdotetun 3 momentin 1—3 kohta vastaisivat voimassa olevan pykälän 2 momentin 1—3 kohtaa. Lisäksi uuteen 3 momenttiin lisättäisiin uusi 4 kohta, jonka mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista. Velvollisuuksista säädetään turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 2, 4 ja 6 kohdassa.

87 §. Tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin uutena asiana Valviran oikeudesta saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä riippumattomalta aitoustekijän tarjoajalta turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja tietoja, joiden perusteella voidaan arvioida aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta tupakkateollisuudesta. Jos näitä tietoja ei annettaisi määräajassa, Valvira voisi pykälän 2 momentin mukaisesti asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Lisäksi 2 momenttiin tehtäisiin kielellinen tarkistus.

100 a §. Vaatimus turvaominaisuuden korvaamisesta tai muuttamisesta. Lakiin lisättäisiin uusi pykälä, jolla pantaisiin täytäntöön turvaominaisuuspäätöksen 6 artiklan 2 kohdassa säädetyt velvollisuudet. Kunnan olisi ensinnäkin ilmoitettava heti Valviralle, jos se epäilisi turvaominaisuuden aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen. Jos Valviralla olisi esimerkiksi tehtyjen selvitysten perusteella syytä uskoa aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen, sen olisi turvaominaisuuspäätöksen mukaisesti vaadittava, että kyseinen turvaominaisuus korvataan tai sitä muutetaan. Lisäksi turvaominaisuuspäätöksen 6 artiklan 2 kohta velvoittaisi Valviraa ilmoittamaan turvaominaisuuden vaarantumisesta valmistajille, maahantuojille ja kyseisten turvaominaisuuksien tarjoajille viiden työpäivän kuluessa.

Valvira voisi tehostaa antamaansa määräystä turvaominaisuuden korvaamisesta tai muuttamisesta uhkasakolla tai teettämisuhalla tupakkalain 105 §:n mukaisesti.

Jos Valvira havaitsisi, että jonkin tietyn aitoustekijän koskemattomuus on vaarantunut koko markkinoilla sen sijaan, että kysymys olisi esimerkiksi vain yksittäistä tuotetta koskevasta ongelmasta, Valviran tulisi ilmoittaa vaarantumisesta sosiaali- ja terveysministeriölle, jotta ministeriö voisi ryhtyä turvaominaisuuspäätöksen 3 artiklan 4 kohdan mukaisiin toimenpiteisiin vaadittavien aitoustekijöiden muuttamiseksi.

100 b §. *Aitoustekijän tarjoajan riippumattomuuden varmistaminen.* Lakiin lisättäisiin uusi 100 b §, jolla pantaisiin täytäntöön turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 5 kohta. Pykälä koskisi tilanteita, joissa Valviralle toimitettujen asiakirjojen tai muiden, esimerkiksi turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 4 kohdassa tarkoitettujen, tietojen perusteella kävisi ilmi, että aitoustekijän tarjoaja ja sen mahdolliset alihankkijat eivät ole enää riippumattomia. Tällöin Valviran olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että aitoustekijän tarjoaja noudattaa riippumattomuutta koskevia vaatimuksia.

Valvira voisi tehostaa antamaansa määräystä riippumattomuutta koskevien vaatimusten noudattamisesta uhkasakolla tai teettämisuhalla tupakkalain 105 §:n mukaisesti.

119 §. *Hävittäminen.* Voimassa olevan pykälän mukaan pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, koska on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi niin, että siinä käytettäisiin koska-konjunktion sijaan jos-konjunktiota, joka huomioi paremmin syyttömyysolettaman ja jota käytetään myös alkoholilain 86 §:n 5 momentissa.

120 §. *Voimaantulo.* Pykälän 6 momenttia ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen lisättäisiin informatiivinen viittaus jäljitettävyysetsäätösiirtymäsääntöön ja aineellinen viittaus turvaominaisuuspäätöksen siirtymäsääntöön.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tupakkalain 32 §:n 3 momentin nojalla annettaisiin sosiaali- ja terveysministeriön asetus, jolla säädettäisiin muun muassa turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen (turvaominaisuuspäätöksen 5 artikla), turvaominaisuuden teknisistä standardeista (turvaominaisuuspäätöksen 3 artiklan 1 ja 3 kohta) sekä turvaominaisuuden aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista (turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 2, 4, ja 6 kohta). Asetus tulisi voimaan samaan aikaan kuin ehdotettu laki.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 20 päivänä toukokuuta 2019, jolloin jäljitettävyyttä ja turvaominaisuuksia koskevaa sääntelyä aletaan tupakkalain 120 §:n 6 momentin mukaan soveltaa savukkeisiin ja kääretupakkaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

tupakkalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkalain (549/2016) 2 §:n 42 kohta, 32, 87 ja 119 § sekä 120 §:n 6 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 42 kohta ja 32 § laissa 1374/2016, sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1374/2016, uusi 43 kohta sekä lakiin uusi 100 a ja 100 b § seuraavasti:

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

42) *asuntoyhteisöllä* osakeyhtiötä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia (1599/2009), yhteisöä ja säätiötä, johon sovelletaan asumisoikeusasunnoista annettua lakia (650/1990), asunto-osuuskuntaa, yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain (649/1990) 2 §:ssä tarkoitettua vuokrataloa sekä muuta yhteisöjen omistamaa vuokratalokantaa;

43) *aitoustekijällä* turvaominaisuuden osaa, josta säädetään tarkemmin tupakkatuotteisiin liittyvien turvaominaisuuksien teknisistä standardeista annetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2018/576, jäljempänä *komission turvaominaisuuspäätös*.

32 §

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakolliset merkinnät

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on oltava:

1) suomen- ja ruotsinkieliset varoitustekstit tupakkatuotteiden aiheuttamista terveyshaitoista; poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on lisäksi oltava kuvalliset varoitukset tupakkatuotteiden aiheuttamista terveyshaitoista sekä suomeksi ja ruotsiksi tupakansavun haitallisuutta koskeva tiedotusviesti ja tupakoinnin lopettamista koskevia tietoja;

2) vähittäismyyntipakkauksen jäljittämistä varten tarkoitettu yksilöllinen tunniste, josta säädetään teknisistä standardeista tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmän perustamista ja toimintaa varten annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2018/574, jäljempänä *komission jäljitettävyyasetus*, ja jonka on oltava Suomen nimeämän tahon antama, sekä väärinkäytöltä suojaava turvaominaisuus, joka koostuu näkyvistä, osittain piilotetuista ja piilotetuista aitoustekijöistä.

Vähintään yhden 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista aitoustekijöistä on oltava sellaisen kolmannen osapuolen tarjoama, joka on komission turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla riippumaton tupakkateollisuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen tekstistä, kuvista, kirjasinlajista ja koosta, väristä, kehystämisestä, pinta-alasta, sijoittelusta, vuorottelemisesta, kiinnittämisestä, rikkoutumattomuudesta ja muusta määrittelystä;

HE 301/2018 vp

2) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun yksilöllisen tunnisteiden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteiden avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteeseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä;

3) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta;

4) 2 momentissa tarkoitetun aitoustekijän tarjoajan riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista.

87 §

Tiedonsaantioikeus

Valviralla ja kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi. Lisäksi Valviralla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua aitoustekijän tarjoajalta ja sen mahdollisilta alihankkijoilta komission turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 3 kohdassa tarkoitettut tiedot.

Jos 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ei anneta määräajassa, Valvira tai kunta voi asettaa veloitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee hallinto-oikeus uhkasakon asettajan hakemuksesta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos asianomaista on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyä kohteena olevaan asiaan.

Kunta ja aluehallintovirasto ovat pyydettyään velvollisia toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaa, raportointia ja tilastointia varten. Tiedot on toimitettava Valviran määrämällä tavalla.

100 a §

Vaatus turvaominaisuuden korvaamisesta tai muuttamisesta

Kunnan on ilmoitettava heti Valviralle, jos se epäilee 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen. Jos Valviralla on syytä uskoa aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen, sen on vaadittava tuotteen valmistajalta tai maahantuojalta, että kyseinen turvaominaisuus korvataan tai sitä muutetaan.

100 b §

Aitoustekijän tarjoajan riippumattomuuden varmistaminen

Jos 87 §:n 1 momentin nojalla toimitetuista tiedoista tai muutoin ilmenee, että 32 §:n 2 momentissa tarkoitettu aitoustekijän tarjoaja tai sen mahdolliset alihankkijat eivät enää täytä riippumattomuutta koskevia vaatimuksia, Valviran on kohtuullisessa määräajassa ja viimeistään sitä kalenterivuotta, jona tiedot vastaanotettiin, seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet riippumattomuutta koskevien edellytysten noudattamiseksi.

HE 301/2018 vp

119 §

Hävittäminen

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiininesseen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se julistetaan menetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

120 §

Voimaantulo

Lain 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa sekä 6 lukua sovelletaan savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2024. Ennen näitä ajankohtia vähittäismyyntipakkausten tunnistettavuuteen ja jäljitettävyyteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Savukkeen ja kääretupakan, joka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:n alueelle ennen 20 päivää toukokuuta 2019, sekä muun tupakkatuotteen, joka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:n alueelle ennen 20 päivää toukokuuta 2024, vapaassa liikkeessä olosta säädetään kuitenkin komission jäljitettävyyasetuksen 37 artiklassa ja siihen sovelletaan komission turvaominaisuus päätöksen 9 artiklaa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 5 päivänä joulukuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Perhe- ja peruspalveluministeri Annika Saarikko

Laki

tupakkalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tupakkalain (549/2016) 2 §:n 42 kohta, 32, 87 ja 119 § sekä 120 §:n 6 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 42 kohta ja 32 § laissa 1374/2016, sekä
lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1374/2016, uusi 43 kohta sekä lakiin uusi 100 a ja 100 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

42) *asuntoyhteisöllä* osakeyhtiötä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia (1599/2009), yhteisöä ja säätiötä, johon sovelletaan asumisoikeusasunnoista annettua lakia (650/1990), asunto-osuuskuntaa, yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain (649/1990) 2 §:ssä tarkoitettua vuokrataloa sekä muuta yhteisöjen omistamaa vuokratalokantaa.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

42) *asuntoyhteisöllä* osakeyhtiötä, johon sovelletaan asunto-osakeyhtiölakia (1599/2009), yhteisöä ja säätiötä, johon sovelletaan asumisoikeusasunnoista annettua lakia (650/1990), asunto-osuuskuntaa, yhteishallinnosta vuokrataloissa annetun lain (649/1990) 2 §:ssä tarkoitettua vuokrataloa sekä muuta yhteisöjen omistamaa vuokratalokantaa;

43) *aitoustekijällä turvaominaisuuden osaa, josta säädetään tarkemmin tupakkatuotteisiin lisättävien turvaominaisuuksien teknisistä standardeista annetussa komission täytäntöönpanopäätöksessä (EU) 2018/576, jäljempänä komission turvaominaisuuspäätös.*

32 §

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakolliset merkinnät

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on oltava:

1) suomen- ja ruotsinkieliset varoitustekstit tupakkatuotteiden aiheuttamista terveyshaitoista; poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on lisäksi oltava kuvalliset varoitukset tupakkatuotteiden aiheuttamista terveyshaitoista sekä suomeksi ja ruotsiksi tupakansavun haitallisuutta koskeva tiedotusviesti ja tupakoinnin lopettamista koskevia tietoja;

2) vähittäismyyntipakkauksen jäljittämistä varten tarkoitettu yksilöllinen tunnistus sekä väärinkäytöltä suojaava turvaominaisuus, joka koostuu näkyvistä ja näkymättömistä tekijöistä.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen tekstistä, kuvista, kirjasinlajeista ja -koosta, väristä, kehystämisestä, pinta-alasta, sijoittelusta, vuorottelemisesta, kiinnittämisestä, rikkoutumattomuudesta ja muusta määrittelystä;

2) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua yksilöllisen tunnisteen sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteen avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä;

3) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemi-

32 §

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten pakolliset merkinnät

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on oltava:

1) suomen- ja ruotsinkieliset varoitustekstit tupakkatuotteiden aiheuttamista terveyshaitoista; poltettavaksi tarkoitettujen tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksessa on lisäksi oltava kuvalliset varoitukset tupakkatuotteiden aiheuttamista terveyshaitoista sekä suomeksi ja ruotsiksi tupakansavun haitallisuutta koskeva tiedotusviesti ja tupakoinnin lopettamista koskevia tietoja;

2) vähittäismyyntipakkauksen jäljittämistä varten tarkoitettu yksilöllinen tunnistus, josta säädetään teknisistä standardeista tupakkatuotteiden jäljitettävyyssjärjestelmän perustamista ja toimintaa varten annetussa komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2018/574, jäljempänä komission jäljitettävyyssasetus, ja jonka on oltava Suomen nimeämän tahon antama, sekä väärinkäytöltä suojaava turvaominaisuus, joka koostuu näkyvistä, osittain piilotetuista ja piilotetuista aitoustekijöistä.

Vähintään yhden 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuista aitoustekijöistä on oltava sellaisen kolmannen osapuolen tarjoama, joka on komission turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla riippumaton tupakkateollisuudesta.

Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen tekstistä, kuvista, kirjasinlajeista ja koosta, väristä, kehystämisestä, pinta-alasta, sijoittelusta, vuorottelemisesta, kiinnittämisestä, rikkoutumattomuudesta ja muusta määrittelystä;

2) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua yksilöllisen tunnisteen sijoittelusta ja merkitsemisestä pakkaukseen, tunnisteen avulla määritettävistä tiedoista sekä siitä, mitkä tiedot kuuluvat tunnisteseen ja mihin tietoihin on päästävä sähköisesti sen välityksellä;

3) 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua turvaominaisuuden sijoittelusta ja merkitsemi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

sestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta.

sestä pakkaukseen sekä turvaominaisuuden teknisistä standardeista ja niiden mahdollisesta vuorottelusta;

4) 2 momentissa tarkoitetun aitoustehtäjän tarjoajan riippumattomuutta koskevista velvollisuuksista.

87 §

Tiedonsaantioikeus

Valviralla ja kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ei anneta määräajassa, Valvira tai kunta voi asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee hallinto-oikeus uhkasakon asettajan hakemuksesta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos *asianosaista* on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan.

Kunta ja aluehallintovirasto ovat pyydettyessä velvollisia toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaa, raportointia ja tilastointia varten. Tiedot on toimitettava Valviran määräämällä tavalla.

87 §

Tiedonsaantioikeus

Valviralla ja kunnalla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä tässä laissa tarkoitettujen tuotteiden valmistajilta, maahantuojilta ja myyjiltä sekä muilta viranomaisilta tietoja, jotka ovat välttämättömiä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen toiminnan selvittämiseksi. *Lisäksi Valviralla on oikeus saada maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 32 §:n 2 momentissa tarkoitettua aitoustehtäjän tarjoajalta ja sen mahdollisilta alihankkijoilta komission turvaominaisuuspäätöksen 8 artiklan 3 kohdassa tarkoitettui tiedot.*

Jos 1 momentissa tarkoitettuja tietoja ei anneta määräajassa, Valvira tai kunta voi asettaa velvoitteen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon tuomitsee hallinto-oikeus uhkasakon asettajan hakemuksesta. Uhkasakkoa ei kuitenkaan saa asettaa, jos *asianomaista* on aihetta epäillä rikoksesta ja pyydetty aineisto liittyy rikosepäilyn kohteena olevaan asiaan.

Kunta ja aluehallintovirasto ovat pyydettyessä velvollisia toimittamaan korvauksetta Valviralle tarkastuksia ja muita valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan ohjausta, seurantaa, raportointia ja tilastointia varten. Tiedot on toimitettava Valviran määräämällä tavalla.

HE 301/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Uusi

100 a §

Vaatimus turvaominaisuuden korvaamisesta tai muuttamisesta

Kunnan on ilmoitettava heti Valviralle, jos se epäilee 32 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen. Jos Valviralla on syytä uskoa aitoustekijän koskemattomuuden vaarantuneen, sen on vaadittava tuotteen valmistajalta tai maahantuojalta, että kyseinen turvaominaisuus korvataan tai sitä muutetaan.

Uusi

100 b §

Aitoustekijän tarjoajan riippumattomuuden varmistaminen

Jos 87 §:n 1 momentin nojalla toimitetuista tiedoista tai muutoin ilmenee, että 32 §:n 2 momentissa tarkoitettu aitoustekijän tarjoaja tai sen mahdolliset alihankkijat eivät enää täytä riippumattomuutta koskevia vaatimuksia, Valviran on kohtuullisessa määräjassa ja viimeistään sitä kalenterivuotta, jona tiedot vastaanotettiin, seuraavan kalenterivuoden loppuun mennessä toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet riippumattomuutta koskevien edellytysten noudattamiseksi.

119 §

Hävittäminen

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, *koska* on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

119 §

Hävittäminen

Pidättämiseen oikeutettu virkamies saa todisteellisesti hävittää tai hävityttää sellaisen tupakkatuotteen, poltettavaksi tarkoitetun kasviperäisen tuotteen, sähkösavukkeen tai nikotiininesteen päällyksineen, joka voidaan takavarikoida, *jos* on syytä olettaa, että se julistetaan menetetyksi, ja jolla ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

HE 301/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

120 §

Voimaantulo

Lain 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa sekä 6 lukua sovelletaan savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2024. Ennen näitä ajankohtia vähittäismyyntipakkausten tunnistettavuuteen ja jäljitettävyyteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

120 §

Voimaantulo

Lain 32 §:n 1 momentin 2 kohtaa sekä 6 lukua sovelletaan savukkeiden ja kääretupakan vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2019 ja muiden tupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkauksiin 20 päivästä toukokuuta 2024. Ennen näitä ajankohtia vähittäismyyntipakkausten tunnistettavuuteen ja jäljitettävyyteen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. *Savukkeeseen ja kääretupakan, joka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:n alueelle ennen 20 päivää toukokuuta 2019, sekä muun tupakkatuotteen, joka on valmistettu EU:ssa tai tuotu EU:n alueelle ennen 20 päivää toukokuuta 2024, vapaassa liikkeessä olosta säädetään kuitenkin komission jäljitettävyysetsäätönsä 37 artiklassa ja siihen sovelletaan komission turvaominaisuuspäätöksen 9 artiklaa.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .
